

Sammanfattning

Information om gatuprisutvecklingen på narkotika har samlats in av CAN sedan 1988, dvs. under en trettioårsperiod. Med gatupris avses priset vid överlåtelse av små mängder i konsumentledet. Sedan 2010 insamlas även information om prisutvecklingen för handel med större partier, det vill säga grossistpriser.

Antalet rapportörer som kan uppge prisuppgifter ger en indikation på hur vanligt förekommande olika narkotikasorter är. Alltsedan slutet av 1980-talet har andelen prisrapporteringar varit störst för hasch och amfetamin då i princip alla rapportörer angett pris (förekomst) för dessa droger. Efter en successiv uppgång under 2000-talet är sedan 2016 marijuana och kokain lika vanligt förekommande över landet, enligt prisrapporteringarna. Heroin har å andra sidan minskat i förekomst under 2000-talet, även om en viss återhämtning skett under de senaste fem åren.

Utvecklingen för ecstasy och LSD har följts sedan år 2000. LSD har alltid varit tämligen ovanligt medan ecstasy efter en kraftig nedgång åter blivit relativt vanligt under de senaste sex åren. I 2018 års undersökning exkluderades kat och GHB på grund av dess ringa förekomst och ersattes istället med två narkotikaklassade läkemedelssubstanser; tramadol (opioid) och alprazolam (bensodiazepin). För tramadol uppgav omkring två tredjedelar av rapportörerna prisuppgifter medan hälften av rapportörerna uppgav priser för alprazolam.

Jämfört med startåret 1988 har realpriserna för hasch, marijuana, amfetamin, kokain samt brunt heroin sjunkit påtagligt och merparten av prisfallen skedde före millennieskiftet. Amfetamin och brunt heroin har fallit mest i pris över tid, år 2018 var priserna nere på omkring en tredjedel av den nivå som gällde i slutet av 1980-talet. Under de senaste tio åren har priset på amfetamin emellertid legat relativt stabilt runt 250 kronor grammet. Priset för brunt heroin (drygt 800 kronor per gram 2018) har uppvisat större fluktuationer till följd av ett mindre rapporteringsunderlag. Kokain har fallit med ca 40 % jämfört med startåret (ca 900 kronor grammet 2018).

För ca 10 år sedan var priset på hasch och marijuana halverat jämfört med utgångsåret men i dagsläget är priserna delvis återhämtade. Hasch ligger idag ca 15 % högre i pris och marijuana ca 30 %, jämfört med läget för 10 år sedan (100 resp. 120 kronor per gram 2018). Prisökningen på cannabisprodukter kan delvis förklaras av ökad efterfrågan men huvudsakligen torde det bero på en ökning av halten THC, det rusgivande ämnet i cannabis. Detta framgår av en europeisk undersökning som visar att mängden THC i hasch har ökat i högre grad än vad priserna har gjort under perioden 2006–2016, samtidigt som pris- och haltökningarna för marijuana tog ut varandra. Prisökningen för cannabis under senaste tioårsperioden förklaras alltså till stor del av att THC-halten också har ökat, och för hasch har alltså kostnaden för mängden THC i praktiken sjunkit.

Priserna på de nytilkomna läkemedlen tramadol och alprazolam låg 2018 på omkring 20 kronor per tablett om 100 milligram respektive och 18 kronor per tablett om 1 milligram. Priset på ecstasy minskade fram till mitten av 2000-talet och har därefter legat relativt stabilt på ca 120 kronor grammet, med undantag av det allra senast året då prisnivån var något

högre. Minst förändring uppvisar den mer sällsynta narkotikasorten LSD som ligger på ungefär samma prisnivå idag som vid startåret (omkring 100 kronor per dos).

I vilken grad prisförändringarna kan relateras till varierande kostnader för produktion, distribution, penningtvätt eller förändringar i konkurrens eller efterfrågan kan inte avgöras i denna rapport. Prisökningen på cannabis sammanfaller dock som nämnts med en kvalitetsökning. Oavsett förklaring är det ändå intressant att notera att priserna på de droger som traditionellt förekommit allra mest inom det tyngre missbruket har sjunkit så pass kraftigt under perioden, vilket i sin tur torde ha kunnat påverka dessa konsumenters intäktsbehov.

För att urskilja regionala skillnader jämförs storstadslänen med övriga Sverige. Vid jämförelser av länen framgår det att år 2018 rapporterades flera narkotikasorter förekomma i större utsträckning i storstadslänen jämfört med övriga Sverige. Detta gällde framförallt för Skåne och Stockholms län. Vissa prisskillnader syns också mellan storstadslänen och övriga län men i regel går utvecklingen åt samma håll. Jämförs Norra Sverige med Syd- och Mellansverige framkommer att flera narkotikasorter rapporteras mer sällan från de nordligare delarna av landet, samtidigt som priserna tenderar att vara något högre där.

Grossistpriser efterfrågas sedan år 2010 och jämförs dessa med gatunivån kan det konstateras att gatupriserna normalt är omkring 2–3 gånger så höga. Med ledning av tullens och polisens beslagsstatistik samt information om grossist- och gatupriser har cannabismarknadens omfattning uppskattats. Beräkningen bygger på en serie antaganden och har medvetet hållits konservativ för att undvika eventuella överdrifter. Skattningen visar att den svenska cannabismarknaden årligen omsätter över en miljard kronor. Om avdrag görs för svinn och konsumtion inom distributionsleden (naturabetalningar) så uppgår nettoomsättningen till knappt en miljard. Efter avdrag för inköpskostnader och ersättning till försäljarna i detaljistledet återstår årligen 400 miljoner för lagring, förpackning, transporter, övriga lönekostnader samt eventuellt överskott.

Det bör framhållas att denna typ av beräkningar är osäkra och påverkas av vilka antaganden som görs, men det har ändå befunnits relevant att försöka påvisa att cannabismarknaden omsätter stora summor, inte minst eftersom denna marknad ofta framhålls utgöra en betydande inkomstkälla för kriminella nätverk och därmed utgör en källa till de våldshandlingar som blivit vanligare under senare år.

Prisuppgifterna inrapporteras två gånger per år via en webbenkät av poliser från landets alla polisområden¹. Denna typ av uppgifter är en av flera komponenter som kan användas för att bedöma narkotikamarknadens utveckling och resultaten rapporteras vidare till bland annat EU och FN. Eftersom priserna följts under en lång tid görs jämförelser i 2018 års penningvärde och inflationsjusteringen görs med hjälp av SCB:s konsumentprisindex. Valideringar av prisrapporteringen mot andra datakällor visar på likartade prisnivåer (nationellt) och trender (internationellt), vilket lett till slutsatsen att detta material är tillförlitligt.

---

¹ Från 2015 har polisen en ny organisation. De tidigare 21 självständiga polismyndigheterna har, tillsammans med Rikspolisstyrelsen och Statens kriminaltekniska laboratorium (SKL), slagits samman till Polismyndigheten. Geografiskt är riket numera indelat i sju polisregioner, vilka i sin tur består av 27 polisområden. Ett polisområde omfattar normalt ett helt län, medan de tre storstadslänen har delats in i flera polisområden.